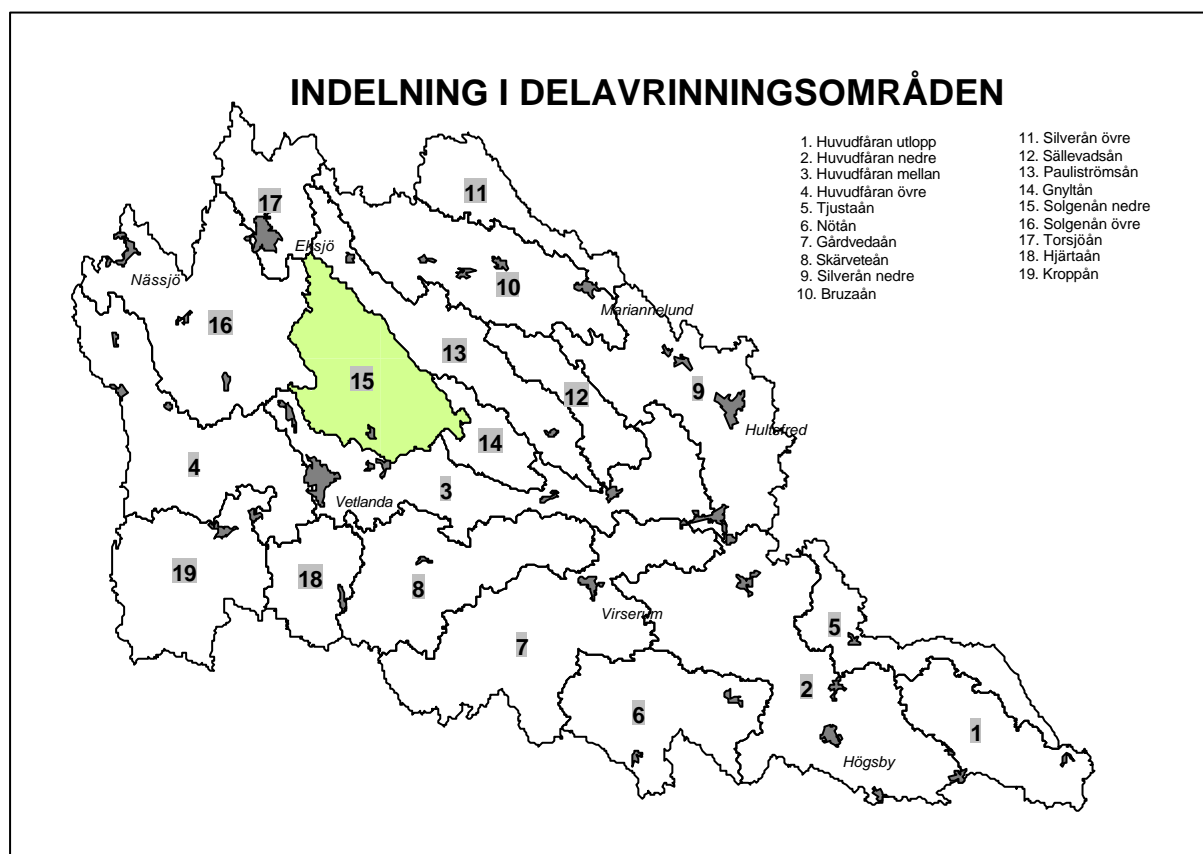

Områdesbeskrivning för Emåns delavrinningsområde:

15. SOLGENÅN NEDRE

Översiktlig områdesbeskrivning för delavrinningsområde 1, huvudfårans utlopp, inom Emåns avrinningsområde. Emåns avrinningsområde är indelat i 19 delområden enligt kartan nedan plus ett kustområde. Delavrinningsområdesuppdelningen har gjorts genom samman-slagning av SMHI:s delavrinningsområden (2-18 st i varje). Områdesbeskrivningen är en sammanställning av befintlig data från berörda kommuner (Eksjö, Vetlanda, Nässjö, Sävsjö, Hultsfred, Högsby, Oskarshamn och Mönsterås), länstyrelser (Jönköping och Kalmar) och andra myndigheter. Den är anpassad för att gälla avrinningsområdet och EUs förslag till nytt vattendirektiv. Övervägande del av datan härör från år 1996. Varje delavrinningsområde presenteras var för sig i en serie om 20 volymer.

Figur 15.1 Emåns delavrinningsområden med område 15, Solgenån nedre, utmärkt.

15.1 DELAVRINNINGSOMRÅDETS KARAKTERISTIKA

Området kan karakteriseras på olika sätt och med flera parametrar. I underavdelningar nedan beskrivs området med geografiska, geologiska, hydrologiska, demografiska och biologiska termer i form av tabeller och figurer. Med denna relativt grova upplösningen är det svårt att göra områden och sak rättvisa. Det finns dock ett mycket större bakgrundsmaterial att gå tillbaka till om så krävs i exempelvis Vattenförbundets recipientkontroll eller Länsstyrelsernas biotopinventeringar. En hel del information finns också datalagt och tillgänglig i ett Geografiskt informationssystem (GIS).

15.1.1 Geografiska och geologiska karakteristika

- SMHI:s biflödesordning
- Utloppspunktens koordinater 636832 146427
- Delavrinningsområdets storlek (km²) 229,6
- Höjd över havet (m) 249 - 146

Geologi i Emåns avrinningsområde

Berggrunden i Emåns avrinningsområde är komplex. Det förekommer både sedimentära bergarter, till exempel skiffer och sandsten, vulkaniska bergarter, t. ex porfyr och hälleflinta och magmatiska bergarter. När man skärskådar ett delavrinningsområde i taget minskar komplexiteten emellertid eftersom de olika berggrundstyperna följer tydliga stråk i naturen. Emåns avrinningsområde präglas jordartsmässigt av morän, isälvsmaterial och hällområden. Områden med mycket tunt jordtäckte och kala berghällar är karakteristiskt för områdets sydöstra delar, belägna nedanför högsta kustlinjen. Högsta kustlinjen ligger i Emå-området på cirka 110 meter över havet. Isälvsavlagringarna följer sprickdalar i berggrunden som löper från nordväst mot nordost. På flera platser inom området finns isälvsdeltan som bildats där en isälv mynnat i den dåtida Östersjön. Vid tiden för isavsmältningen avsattes årsvarviga sediment på ett flertal platser nedanför den högsta kustlinjen. Det nederbördsfattiga klimatet i den östra delen av området bidrar till att torvmarker är mycket sparsamt förekommande där, medan de är mera vanliga längre upp på höglandet.

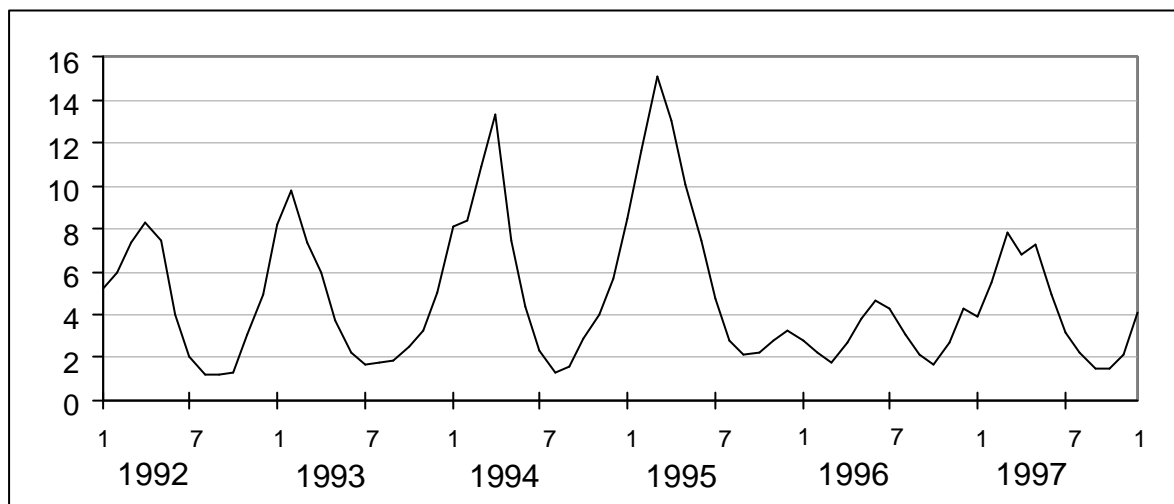
Geologi i delavrinningsområdet

I området förekommer både yngre och äldre graniter samt inslag av gabbro och vulkaniter. Jordartsbilden domineras av morän. Några isälvsavlagringar förekommer. Bland annat sydväst om Solgen. Där finns ett tydligt nätverk av grusåsar. Väster om Solgen förekommer ett flertal stora torvmarksområden. Se karta över berggrund och jordart i kartbilagan.

15.1.2 Hydrologiska karakteristika

- Flöde

Huvudfåran i Emån, speciellt i de nedre delarna är känd för sina relativt kraftiga variationer i vattenflöde. Vid Emsfors strax ovan mynningen är medelvattenföringen 30 m³/s (medelvärde från 1926-1975) med lägsta lågvattenföring på 2 och högsta på 270. Variationerna beror bla på avsaknaden av vattenmagasin i de nedre delarna. Från Vetlanda och ner till mynningen finns endast ett fåtal mindre sjöar. Vattenföringen i delavrinningsområdet är beräknad med SMHIs Pulsmodell.

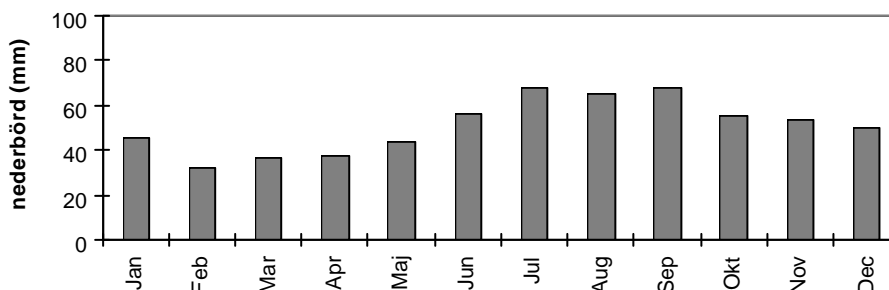

Figur 15.2. Vattenföring (m³/s) 1992 - 1997 beräknad med pulsmodellen i utloppspunkten. 1 anger 1.a januari och 7 är 1 Juli.

- Nederbörd.

Nederbörden i Emåns avrinningsområde är relativt låg, för höglandet ca 700 mm per år och vid kusten ca 500 mm/år. Nederbörden (snö och regn) vid den mest representativa stationen för delavrinningsområdet under året presenteras i figur nedan.

Värne

Figur 15.3 Nederbörden (mm) per månad som medelvärde från perioden 1961 - 1990 från SMHIs väderstation, Värne, inom avrinningsområdet. Årsnederbörden är i medeltal 613 mm.

- Grundvatten

Grundvattentäkter och skyddsområden för grundvatten finns angivna i karta bilagan. För vissa områden finns även infiltrations benägna akvifärer inritade.

- Sjöar

Sjöandelen för hela avrinningsområdet är 6,3 % (275,3 km²) och för delavrinningsområde 5 är sjöandelen 11,6% (26,5 km²). Större sjöar i området är Solgen och Vrånge. Uppgifter om delavrinningsområdets samtliga sjöar är sammanställda i bilaga sjöar.

15.1.3 Vattenkvalitet

Uppföljning av vattenkvaliteten i Emån görs inom ramen för den samordnade recipientkontrollen. För information om vattenkvaliteten hänvisas till Emåns Vattenförbunds årsredovisning av Recipientkontrollen 1996 (bilagd) och Kalkningens effektuppföljning.

15.1.4 Demografiska karakteristik

Tätorter: inom delavrinningsområdet, med antal innevånare och dess area redovisas i tabellen nedan.

Tabell 15.1. Samhällen

Samhälle	Befolkning	Yta * 1000 m ²
Skede	370	611

Landsbygd: Uppskattningsvis bor 1050 personer på landsbygden.

Totalbefolkning: Uppskattningsvis bor 1 420 personer inom delavrinningsområde 15.

15.1.5 Biologiska karakteristik

I delavrinningsområdet ingår som riksintresse för naturvården Marsprången - Vrånge - Brändemo, Emåns dalgång och Solgenån - Solgen med omgivning. Beskrivs även under rubriken skyddade områden (15.5). Områdets biologiska karakteristik påverkas i hög grad av markanvändningen som beskrivs i avsnitt 15.1.6. Nedan redovisas ett antal viktiga karaktäriseringar i tabellform: Naturvärdesbedömning sjöar (Tab. 15.3), Nyckelbiotoper rinnande vatten (Tab. 15.4) och Områden med naturvårdsplan (Avsnitt 15.5, Tab. 15.21) och myrskyddsplan. Se också kartbilagan där skyddade områden redovisas och förteckningen över Hotade arter i bilaga.

Tabell 15.3. Naturvärdesbedömning av sjöar.

Sjö nr	Sjönamn	Klass
074389	Solgen	II
074385	Brunnshultadammen	II
074387	Klintedammen	II

Tabell 15.4. Nyckelbiotoper rinnande vatten

Finns inga

15.1.6 Markanvändning och ekonomisk aktivitet

- Arealfördelning

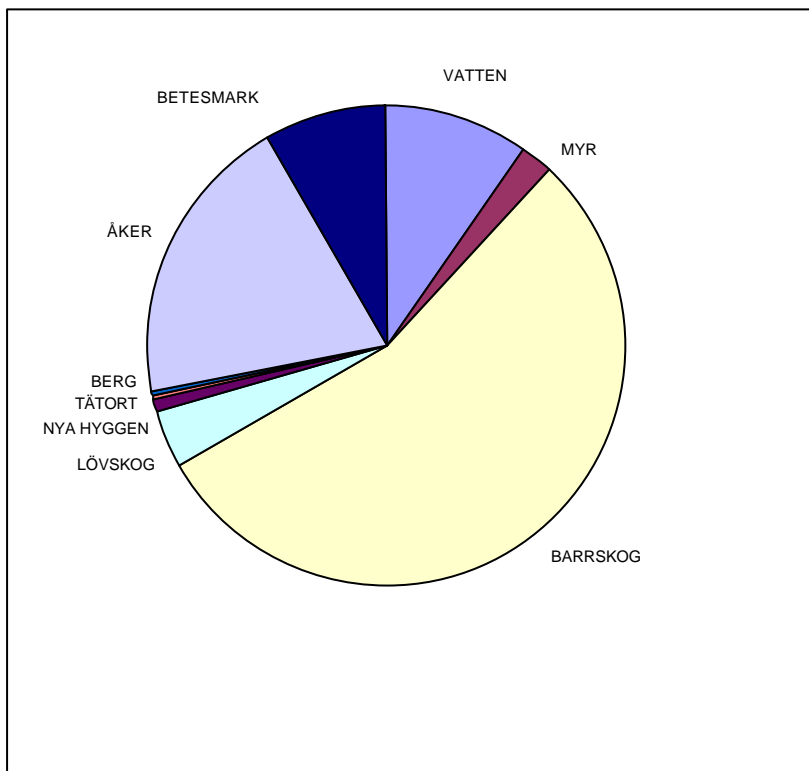
Som grundmaterial för bedömningen av markanvändning har satellitdata från

Terrängklassningsdatabasen uppdelat per SMHI:s delavrinningsområden använts och omräknats till att gälla Emåprojektets delavrinningsområden. Terrängklassningsdatans klass öppen mark övrigt har delats upp enligt uppgifter från SCB:s lantbruksregister 1995. Data från SCB ligger församlingsvis.

Från totalarean samt arean av olika grödor inom varje församling har en relativ fördelning av respektive gröda beräknats för de församlingar som ligger inom delavrinningsområdet. Antalet hektar av respektive gröda för delavrinningsområdet har därefter beräknats.

Tabell 15.5. Arealfördelning

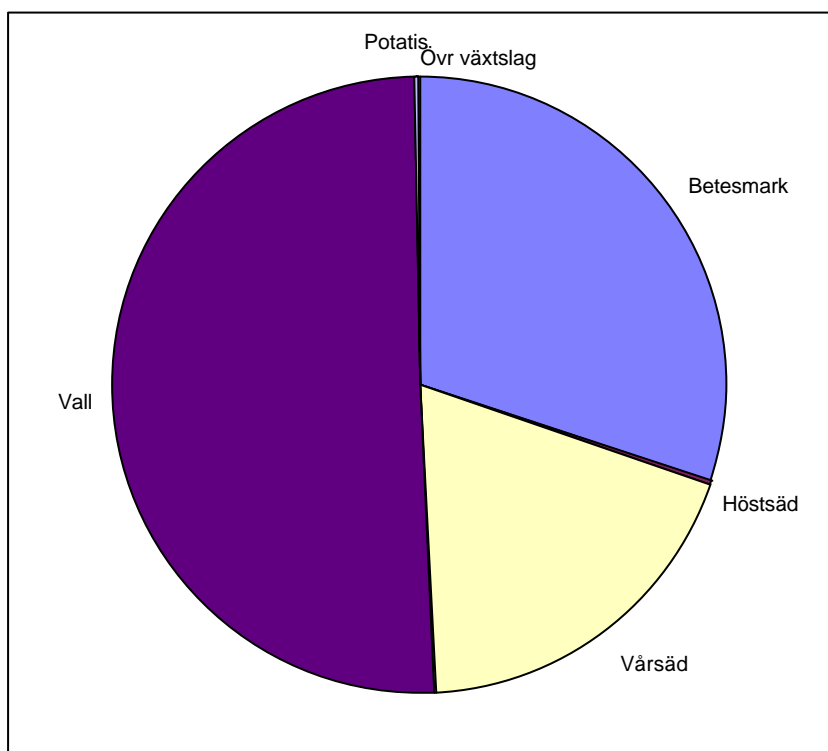
Marktyp	Yta (ha)	Procentfördelning
Vatten	2259	9,8
Blöt myr	13	0,1
Torr myr	451	2,0
Tät barr	11069	48,2
Gles barr	1479	6,4
Lövskog	916	4,0
Nya hyggen	205	0,9
Tätorter	53	0,2
Berg	58	0,3
Åker	4509	19,6
Betesmark	1942	8,5
Summa	22954	

Figur 15.4. Areal fördelning

Tabell 15.6. *Fördelning av grödor*

Gröda	Yta (ha)	Procentfördelning
Betesmark	1942	30,1
Höstsäd	19	0,3
Vårsäd	1206	18,7
Ärter mm	0	0
Vall	3264	50,6
Potatis	13	0,2
Höstraps	0	0
Vårraps	0	0
Övr växtslag	6	0,1
Summa	6450	

Figur 15.5. *Fördelning av grödor*

- Dammbyggnader

Se tabellen nedan och karta i bilagan

Tabell 15.7. Dammbyggnader

Namn	Dammtyp	Regl.höjd (m)	Magasinsyta(km ²)	MQ m ³ /s
Värnedammen	Regl, Damm Kraftverk	1,85	23,7	4,8
Klinterdammen	Verksdamm Krv	1	0,3	4,7
Brunnshult	Verksdamm Krv	0,35	0,6	4,8
Hällaryd	Håll/Spegeldamm		0,01	4,9

- Kraftstationer

Se tabellen nedan och karta i bilagan

Tabell 15.8. Kraftstationer

Namn	Fallhöjd, m	Utb.för m ³ /s	Effekt kW	Årsprod GWh
Axelfors			50	0,3
Klinter	28	15	3600	
Brunnshult	12	12	1200	

- Väg och järnvägsnät

Större vägar och järnvägar inom delavrinningsområdet är markerade i karta, se kartbilagan.

- Grus och Bergtäkter

Grus och bergtäkter inom området redovisas i tabellen nedan och i karta i bilagan.

Tabell 15.9. Täkter

Finns inga inom området.

- Fiskevårdsområden

Tabell 15.10. Fiskevårdsområdesföreningar

Namn	Område
Fagerhultasjön och Vrångens fvf	Fagerhultasjön, Vrången
Solgens fvf	Solgen och Solgenån uppströms till gränsen mot Bjässarp och Höreda, nedströms till dammbyggnaden i Värne.
Alseda-Skede fvf	Solgenån, nedstr Klinter kraftverk till utflödet i Emån fr Skede-Alseda sockengräns till Bruksgårdens kraftverksdamm och till Hällaryd kanal upp till Hällaryds göl samt i bäcken fr Prästtorpagölens utflöde till Emån.

- Kommunala badplatser

Tabell 15.11. Kommunala badplatser

Badplats	Provtagningsplats
Holmasjön	Holsby
Solgenån	Skede
Solgen Mellby	Solgen Mellby
Solgen Sanden	Solgen Sanden

15.2 MÄNSKLIG AKTIVITETS PÅVERKAN PÅ VATTNET

15.2.1 Förorening från punktkällor

Förorening från punktkälla representeras av A, B respektive C anläggningar som inte är kopplade till de kommunala avloppsreningsverken och avloppsvattenutsläpp. Även avloppsverkens slam och identifierade efterbehandlingsobjekt ingår här som punktkällor.

Tabell 15.12. A,B,C, och U-anläggningar

Anläggning	Verksamhet	MF-Punkt
Autoservice	Bilverkstad	U.95.05.50
Skede avloppsreningsverk		
Värne avloppsreningsverk		

Tabell 15.13. Avloppsvattenutsläpp

Avloppsverk	BOD 7 mg/l	COD Cr mg/l	P tot mg/l	P tot kg/år	N tot mg/l	N tot ton/år	Susp mg/l	Al. mg/l	Flöde m3/d	Utsl. mängd m3/år
Skede	6	36	0,18	4,6	44	1,12	6	78	70	
Värne			2,8	22,5		0,00			22	8000

Tabell 15.14. Slammängder och slamhantering

Avloppsverk	Slammängd ton TS/år	Slamhantering
Värne	3	Deponeras på Eksjötippen
Skede	7,5	Deponeras på Flishultstippen

- Efterbehandlingsprojekt

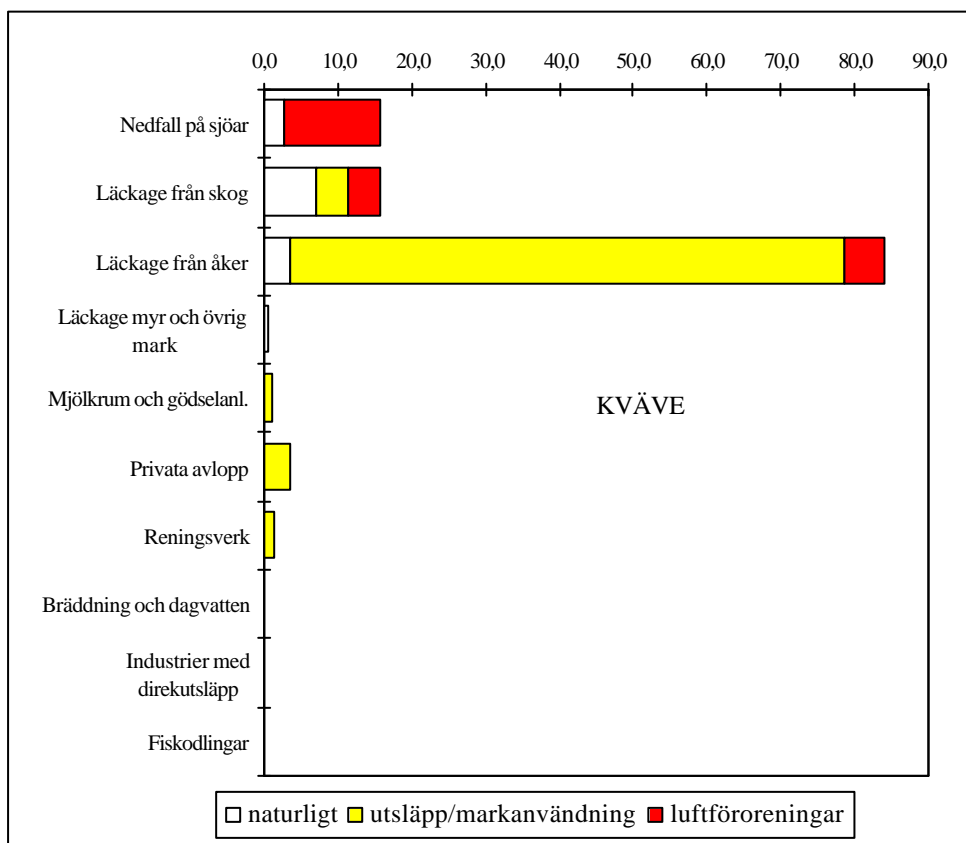
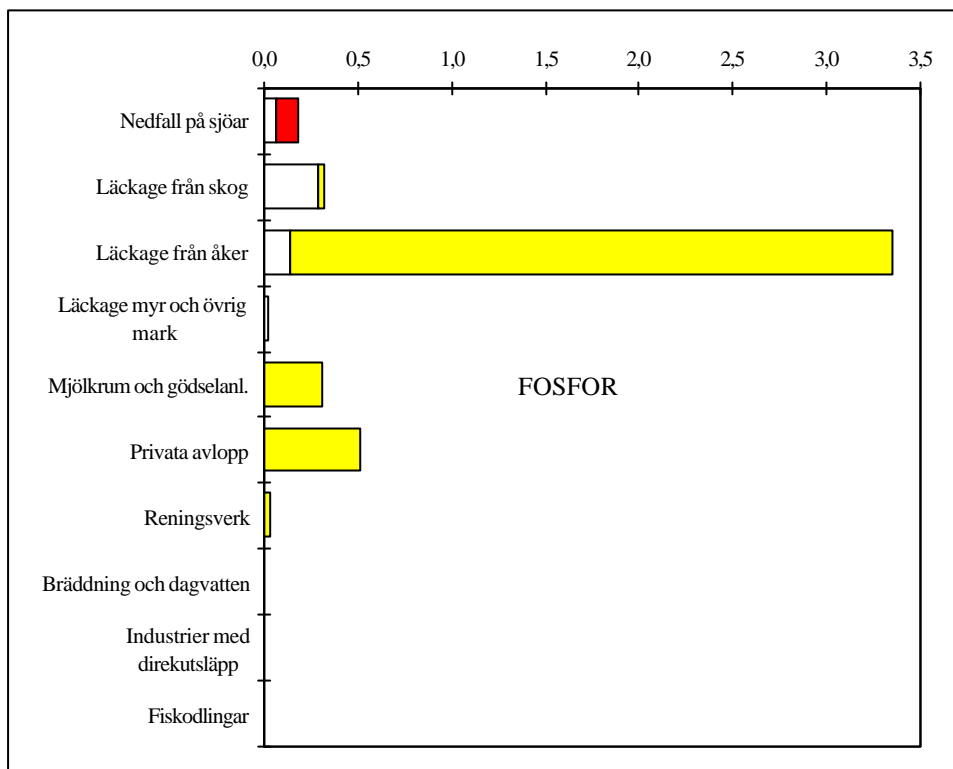
De objekt som är klassade som intressanta efterbehandlings objekt enligt Naturvårdsverkets klassificering redovisas i nedanstående tabell och i kartbilagan. 1 = mycket stor risk, 2 = stor risk, 3= måttlig risk och 4 = Liten risk.

Tabell 15.15. Efterbehandlingsprojekt

Objekt	Bransch	Klass
Kleva nickel- och koppargruva	23.01.01 23.01.02 gruvdrift	2
Hällarydsverken f d	gjuteri	2
Skede Avfallstipp	tipp; hush	4
Hult avfallsupplag nr 25	tipp; bark	3
Värne avfallsupplag nr 81	tipp; hush ind	3

15.2.2 Förorening från diffusa källor

För uppgifter om diffusa källors påverkan i området för olika ämnen se Luftvårdsförbundets rapport. För kväve och fosfor belastningen har en källfördelningberäkning för olika källor gjorts enligt Naturvårdsverkets beräkningsmodell Växtnäring, rapport 4490, och redovisas i Figur. 15.6. och Figur 15.7. Data om antalet djurenheter och djur tagna från länsstyrelsernas lantbruksregister från 1995. Retentionen av näringsämnen är ej medräknad i denna modell. Detta är en av orsakerna till att modellen överestimerar mängden näringsämnen jämfört med beräknade mängder från Vattenförbundets mätningar.

Figur 15.6. Fosfor- och kvävetillförseln i ton/år till sjöar och vattendrag från delavrinningsområdet uppdelat på olika källor och om ursprunget är naturligt eller orsakat av mänsklig påverkan.

15.2.3 Beräkning av vattenuttag

En beräkning av av vattenuttag för andra användare än kommunala vattenuttag har inte gjorts. Se vidare punkt 15.3.1.

15.2.4 Kalkning av sjöar och vattendrag

Tabell 15.16. Utförda kalkningar

Station	Objekttyp	Mängd ton				
		1992	1993	1994	1995	1996
Vrången	Sjöhel					

15.3 EKONOMISK ANALYS AV VATTENANVÄNDNINGEN

15.3.1 Uttag och distribution av färskvatten

Enligt förslag till vattendirektiv skall avgifter på vattenuttag beräknas och uttaxeras. Kommunala vattenanvändare betalar vattenavgift per m³ förbrukat vatten. För enskilda vattenanvändare är ingen beräkning av vattenuttag gjord.

Tabell 15.17. Ledningslängder i km.

Samhälle	Spillvatten	Dagvatten	Vattenledningar	Anmärkning
Skede	6,9	2,4	7,4	
Värne	2,8	0,6	3,1	

15.3.1 Avgift på utsläpp av förorenat vatten

Har ej beräknats.

15.4 DRICKSVATTEN

- Betydande dricksvattentäkter (för fler än 15 hushåll) redovisas i tabellen nedan.

Tabell 15.18. Vattentäkter för dricksvattenuttag

Vattentäkt	m ³ /år	Namn	Täkttyp	Skydd
Skede	18 300	grundvatten	Grävd brunn	
Värne	6 676		Brunn	

- Skyddsområde vattentäkter

I karta i bilagan redovisas skyddsområden för vattentäkter i området.

15.5 SKYDDADE OMRÅDEN

Nedan följer en sammanställning av skyddad områden inom delavrinningsområdet. Dessa är också utritade på kartor i bilagan. Hela Emån avrinningsområde är skyddat enligt Naturresurslagen (NRL) kapitel 3, 6§ dvs vattenkraft samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål får inte utföras.

Tabell 15.19. Riksintresse för naturvård

Nummer	Namn	Typ
NF 64	Marsprången - Vrången- Brändemo	Botanik Hydrologi Ornitologi Geologi
NF 63	Emåns dalgång	Limnologi Geologi Ornitologi Botanik Hydrologi Zoologi Friluftsliv
NF 31	Solgenån - Solgen med omgivningar	Limnologi Ornitologi Botanik Hydrologi Zoologi

Tabell 15.20. Riksintresse för kulturmiljövård

Nummer	Namn	Typ
R52		Bebyggelsemiljö, Fornlämningsmiljö, Odlingslandskap
R53		Bebyggelsemiljö, Fornlämningsmiljö, Odlingslandskap
R54		Bebyggelsemiljö, Fornlämningsmiljö, Odlingslandskap
R25		Bebyggelsemiljö, Fornlämningsmiljö, Odlingslandskap

Tabell 15.21. Naturvårdsplan

Nummer	Namn	Klass	Hektar
85-13	Hännaryd - Mossbråsa		42
85-15	Fifflekull		55
85-18	Delleryd - Klintedammen - Brunnshultadammen		560
85-19	Böla - Skinnberga - Stora Röslida		150
85-20	Holmasjön - Kolbråna		92
85-21	Klevaberget - Holsbyåkra - Klevamossen		77
85-23	Solshester - Solshestra göl - Norrlida		130
85-24	Sissemad		23
85-25	Marsprången - Vrången - Brändemo		450
85-26	Solberga		41
85-27	Lussebo - Borragård		83
85-42	Emåns dalgång		5300
86-10	Solgenån - Solgen med omgivning		4350
86-11	Eldskog		12
86-12	Juthemskärret		100
86-13	Mellbymossen		160
86-14	Kättarps erosionsrännor		95

15.6 ÖVERVAKNING AV VATTENKVALITETEN

Övervakning av vattenkvalitén i området sker genom Vattenförbundets recipient kontroll och genom Kalkeffekt-uppföljningen. I området finns inga lokaler som elfiskas men 3 sjöar som nät-provfiskas (se karta i bilaga). Materialet finns att tillgå på respektive länsstyrelse.

15.7 ANSVARIG UTGIVARE OCH TACK

Ansvarig för Emåns delavrinningsrapporter är Emåprojektet och Vattendirektivgruppen inom denna. Huvudansvarig för utförandet har varit Bo Troedsson, Vetlanda kommun, med hjälp av medlemmarna i vattendirektivgruppen. Stort tack till alla som bidragit med uppgifter från länsstyrelser och kommuner!